

במדרש הובא הטעם שפתח התורה בבריאת העולם ב'באות ב' ולא באות א' שא' הוא לשון ארור וב' הוא לשון ברוך. אמר הקב"ה אברא העולם כלשון ברוך וידוע חז"ל במגילה ט' שהשבעים זקנים כתבו לתלמי המלך אלוקים ברא בראשית א"ב זה היה תמוה מדוע פתח כאן באות א' כמו הזקנים שם, וההיתרון הוא כי אלוקים הוא מידת הדא' וכתבילו יהיה גושפנקא של תורה שהנהגת העולם יכה במידת הדא' לבד

(הגר"א מוילנא)
שאלו חז"ל
מדוע פתח התורה
באות ב' לפי שאות ב'
מרמז על ברכה. עוד
טעם לפי שהב' מסובב
בג' צדדים ופתוחה מצד
רביעית וכמו כן העולם
יש לו ג' רוחות ורוח

נעשה אדם
אמר רבי יוסף בכור שור שיש לדייק כתיב שה' אמר
למלאכים נעשה אדם ואח"כ כתיב ויברא אלוקים
את האדם והמלאכים לא השתתפו בעשיית האדם
אלא ראה הקב"ה שהמלאכים התגאו כאשר

וַיֹּאמֶר הָאֵדָם הֲאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַת עִמָּדִי וכו' בדרך צחות, לשון חז"ל (ב"מ ה) אין אדם חוטא ולא לו, הנה דרשו חז"ל בכתובות סז על הפסוק די מחסורו אשר יחסר לו – 'לו' זה אשה, שנאמר: ואעשה לו עזר כנגדו, וא"כ אפשר לומר אין אדם – אדם הראשון, לא היה מגיע לחטא עין הדעת ולא 'לו' אם לא היה לו האשה שנקראת לו.

(קדושת ציון)

בראשית
 ר"ת בראשונה ר'אה א'לוקים ש'יקבלו
 י'ש'ראל ת'ורה.
בראשית ברא
 האדם רוצה להתברך בג' דברים בריאת הגוף
 בנים פרנסה, וג' אלו נרמזים בתיבת ברא א'
 מלשון בריאת הגוף. ב' ברא בלשון ארמי
 בן. ג' וכן תבואה לשון וימלאו שקיהם 'בר',
 דהיינו תבואה – פרנסה.
ההארץ היתה תהו ובהו.
 מרומזו על ב' מקדשים היתה במטריא 420
 כמזו בית המקדש השני תהו גמטריא 410 כמו
 ביהמק"ד הראשון (פחות אחד).
(החיד"א)
תדשא הארץ דשא
 דש"א ר"ת דין ש'לום א'מת, כמ"ש על ג'
 בדברים העולם עומד על האמת על הדין ועל
 השלום.
(החיד"א)

בראשית ברא א'
 וּבִתְהִלִּים אֵיתָא 'עולם חסד יבנה'. הפסוק בתהילים
 דומם בזה שהקב"ה ברא את עולמו ביום ולא לילה
 וברא בששה ימים וי"ב שעות יש בכל יום ויום ובסך
 הכל יש ע"ב שעות וזה הרמז "עולם חסד יבנה"
 שהעולם נברא בשעות כמנין חסד.
 (רבי יהודה אפאד זי"ל)

ייעוץ א' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם
אמרו חז"ל בתורתו של רבי מאיר היה כתוב כתנות
עור באלף ולא בעין, ולכאורה מה הכרח את ר"מ
לומר כך, וי"ל דהנה במס' הוריות ג' איתא לגבי
ליתן מקופת צדקה האיש קודם לאשה להחיות
והאשה מוקדם לאיש לכסות ואו"כ היה צריך לעשות

(מהר"ד מבעלזא ז"ע)
ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי
לכאורה לפי טעם זה היה צריך לקרוא אותה חיה
ולא חוה. וי"ל כי חוה היא לשון דיבור, כמו יחיה

לכן נקראת חוה מלשון דיבור, והטעם שנטלו תשעה קבין שיחה כדי להפיץ צערן כיון שנתקללה בצער לכך ניתן לה ט' קבין שיחה ועי"ז נשכת במעט צערה ומאתה ולטובתה ניתנה לה ט' קבין לכך קרא שמה 'חוה' לשון דיבור.

דרשו חז"ל אכלת ואוכל
עוד, ותמוה איך העיז אדם
לענות לקב"ה בדברים כאלו
וי"ל שבאשר אמר הקב"ה
שלא יאכלו מעץ הדעת
הוי דינו כאילן של הקדש
והמועל בהקדש במזיד
חייב מיתה לפי רבי ולכן
נפנס עליו מיתה. אמיתא

יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה
בפרשת בשלח כתב, וישב הים לפנות בוקר
לאיתנו, ואמרו במדרש: 'לאיתנו' פירוש לתנאו
הראשון שהתנה הקב"ה עם הים בשעת הבריאה
שכאשר יצטרכו בניו לעבור בים בצאתם ממצרים
שיוחד ליבשה. וללאורה היכן נמצא זה.

וַיֵּלֶךְ, כֵּן, שֹׁמֵר הַכְּתוּב: יִקְוּ הַמַּיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד: מִמִּילָא יוֹדְעִים שֶׁתִּרְאֶה יְבִשָּׁה, וְלִמָּה יִכְפּוּל הַדְּבָרִים. אֲלֵא הַכוּוֹנָה שֶׁכַּעַת יִקְוּ הַמַּיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד וְשֵׁם יִהְיֶה סוּף הַיָּם, אֲבָל אֲנִי מִתְנֶה שֶׁלֹּעֵתִי כְּאִשּׁוֹר יִצְטָרֵכוּ - תִּרְאֶה הַיְּבִישָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם, וְאִי־כֵן הוּא הַתֵּנָאִי בְּשַׁעַת הַבְּרִיָּאָה. (אֲמַרֵי שִׁפְרִי)

נבראו הבהמות והחיות והמלאכים נכנס בהם גאווה שהם למעלה מן הבהמות והחיות לכן רצה הקב"ה להשפילם ולכן שיעשו כל אחד אדם ולא יכלו לעשות ולכן ויברא אלוקים לבדו את האדם אבל המלאכים לא יכלו לברוא את האדם. (שם)

יהי אור ויהי אור

וקשה למה לא נכתב ויהי כן כמו בשאר דברים שנבראו ו"ל דכתיב בדברים לא כי לא תשכח מפי זרעו, וכתב בספה"ק ישמח משה פ' האזינו שזה רק על חלק הנגלה שלא יחסר בכל הדורות אבל חלק הנסתר היה הרבה דורות שנחסר ולכן בכל הנבראים שמתקיימים בעולם כתיב ויהי כן אבל באור שמרמוז על סודות התורה ד'אור' בגימ' "ר"י היינו הסודות היה הרבה דורות שלא ידעו אותם ולכן לא נאמר ויהי כן אלא ויהי אור. (בהיות הבוקר מהרב מקאשוו זצ"ל)

ויצא קין מלפני ה'

במדרש כאן מוהי"ן יצא קין ולאן יצא הרי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו, אמר ר' יצחק: יצא שמח ופגש באדם אביו שאל אותו אביו מה נעשה בדין עם העונש שקיבלת כשהרגת את אחיך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי כיון ששמע אדם אמר לא הייתי יודע שכן גדול כוחה של תשובה אמר מזמור שיר ליום השבת, אמר ר' לוי המזמור הזה חיבר אדם הראשון ונשכח מדורו ובא משה וחיידשו על שמו ב"ר"ת למש"ה, והנה צריך להבין מה שייך לומר בענין התשובה ונתפשרתי" על איזה פשרה מדובר, והנה בשל"ה הק' הביא מבעל "סדר היום" שהבעל תשובה יכול להתענות גם בשבת והשלה"ק חולק עליו והנה ידוע מה שכתב הראב"ד דאם אדם מושך ידו מהמאכל כאשר הוא תאב עוד לאכול - נמי חשוב כתענית ופשיטא שתענית כזה מותרת גם בשבת, והנה איתא שאדם הראשון עשה סיגופים גדולים וישב בתענית ויהיה נבדק בדעתו מה יעשה בשבת אם יאכל הרי הוא מיתנה לשם תשובה בכל יום אם יתענה הרי מבטל עונג שבת ועל זה אמר לו בנו קין עשיתי תשובה ונפשרתי כעין פשרה כלומר תענית הראב"ד שיכול לאכול ולהפסיק באמצע האכילה כאשר תאב להמשיך האכילה ואז שמח גם אדם הראשון שיכול להמשיך בשבת בתשובה בתענית וגם לאכול סעודת שבת הנקרא תענית הראב"ד. (ויגד יעקב)

ויצא קין מלפני ה'

בענין המדרש שהובא לעיל, יש לפרש עפ"י מש"כ בספה"ק שהשבת קודש מאחדת בתוכה את כל הששה ימי החול, ויש להסביר הענין שהובא בספה"ק שבאמת היו הימים צריכים להיות כל יום כ"ח שעות ולא כ"ד שעות והקב"ה הפחית מכל יום ד' שעות והעמיד אותם על כ"ד שעות ומששה ימים יחד נתקן השבת וזה נרמז בפסוק "כח" מעשיו הגיד לעמו שהיה צריך לכתחילה להיות כל יום כ"ח שעות והטעם שרצה הקב"ה שיהיה האדם פנוי בשבת לעבודת ה' ויזכה לנחלה בלי מצרים וכמשי"כ בסוף הפסוק "לתת להם נחלת גוים" וכמ"ש ה"ל כל המשמר שבת כהלכתו וזכה לנחלה בלי מצרים [ולכן נקרא שבת "חמדת ימים" שכל יום נתן לשבת ד' שעות] אמנם, יום שאדם חוטא בו ח"ו אינו נחשב ליום כמ"ש איוב: במספר ירחים אל יבוא, ואז אין בכח השבת לקשר את ששת ימי המעשה בקשר אמין וחזק כיון שחשך יום או יומיים שנכשל בו האדם בחטא אבל ע"י כח התשובה אפשר לתקן אשר עוות נעשה שוב קשר של קיימא וזה שאמר אדם ע"י ששמע מקין שעשה תשובה ודחה ה' את עונשו אמר מזמור שיר ליום השבת שע"י השלום השבת את ששת ימי המעשה ע"י שעשה תשובה על חטאו ונתקשר השבת עם הששה ימים נמצא השבת בשלימות גמורה. (תורת מהרי"ן)

מתי היתה התפילה הראשונה בעולם

איתא בחיד"א בספרו 'מדבר קדמות' שמה שאמרו חז"ל בברכות ו: שיהא אדם זהיר בתפילת המנוחה שהתפלה הראשונה בעולם היה ע"י אדם הראשון במנוחה ערב שבת ביום שנוצר. (חיד"א)

זאת הפעם עצם מעצמי

בס' חסידים סי' רלב מעשה בעשיר אחד שהלך לחו"ל ולקח עמו עבדו וממון רב ונשארה אשתו בביתו וילדה בן ובינתיים מת העשיר בחו"ל והלך העבד ולקח כל ממונו ואמר שהוא בן העשיר והתחתן עם גדולי הדור ובנתים גדל הילד שנשאר אצל אמו ושמע שהעבד מחזיק בכל הנכסים ששייכים לו ופחד לתבוע ממנו שמה יהרוג אותו ולכן הלך להחכם רבי סעדיה וסיפר לו כל הענין ורבי סעדיה שלח אותו אל המלך והמלך קרא לרבי סעדיה שהוא יתן עצה בנידון ואז צוה ר"ם להקזי דם מהעבד בספל אחד וכן להקזי דם מהבן בספל אחר ולקח עצם מהעשיר שמת והניח בספל של דם העבד ולא נבלע הדם בעצם אח"כ לקח העצם והניח בספל של דם הבן ונבלע הדם בעצם כי הם גוף אחד ואז נתברר שהוא

הגבאי ר' שמחה, איש סודו של הרב בעל **החלקת יהושע זצ"ל**, אחרי שנכנס יין יצא סוד - סיפור לחבירו הקרוב אליו ר' פנחס:

"לילה אחד, לא מזמן, באתי לבית מדרשו של הרבי להתפלל עימו תפילת ערבית כמנהגי מידי יום ביומו. 'שמחה', קרא לי הרבי לאחר התפילה, 'האם תוכל להתייצב בביתי בשעה שתיים בלילה בדיוק?' 'כן, רבי', הנהנתי בראשי והשבתי לרבי בחיוב."

"נער הייתי ועודני, אצה לי הדרך. הקדמתי ובאתי לביתו של הרבי כמחצית השעה לפני הזמן שנאמר לי. נכנסתי אל הבית ביראת כבוד, צעדתי בזהירות פנימה, אולם דמותו של הרבי לא נראתה בבית. הצצתי לחדרו של הרבי, בדקתי היטב בבית המדרש ולא מצאתי את הרבי."

"לבסוף פסעתי לעבר המטבח הקטן שבבית הרבי וקפאתי על מקומי. מחזהו שלא מהעולם הזה נגלה לעיני. הרבי ניצב ליד השיש, מגבת מופשלת על כתפו, סכין קילוף בידו והוא מקלף בזה אחר זה תפוחי אדמה מתוך ערימה לא קטנה שעומדת לידו... התבוננתי בפניו של הרבי וראיתי שפניו להבים, אחוזי שרעפים, כמו היה שקוע בה עתה בעיצומה של תפילה מלאה דביקות."

"עמדתי מספר דקות בדומיה בירכתי הקיסטון הצר. המום נופעם מהמחזה הלא שגרתי המתרחש מולי, אך לא העזתי לומר מילה ולהפריע לרבי במעשיו. כעבור מספר רגעים ארוכים חש הרבי בנוכחותי ונענע לי בראשו לשלום."

"רבי, פניתי אליו מיד בתחינה, 'אולי תתנו לי לעזור לכם, מדוע על הרבי לטרוח ולעשות זאת בעצמו?' אולם הרבי סירב נחרצות: 'לא, אינני חפץ שתעזור לי כעת...'

"דקות ארוכות נמשכה מלאכת הקילוף. משנסתיימה המלאכה, העלה הרבי אש בכיריים, העמיד עליהם את קדירת תפוחי האדמה ונותר לעמוד במקום להשגיח שיתבשלו יפה ויתרככו כהוגן. לאחר מכן עטף הרבי את כל התכולה בשק גדול והורה

הבן האמיתי ולו מגיע ירושת אביו שהוא עצם מעצמו ובשר מבשרו, והעבירו אליו את כל הנכסים.

יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה

יש לדייק לכאורה מיותר המילים ותראה היבשה כי ממילא אם כל המים יתאספו למקום אחד אז בשאר המקומות יהיה יבשה ויש ליישב עפ"י מ"ש חז"ל וישב המים לאיתנו - לתנאו הראשון שהקב"ה התנה עם הים שיגיע זמן שהים יצטרך להיקרע לפני בני ישראל כשיצאו ממצרים, וא"כ יהיה כאן הפירוש יקוו המים אל מקום אחד ובאותו מקום של מים ממש שם תראה היבשה באיזה זמן בעתיד.

(רבינו בחיי)

ויהי מבדיל בין מים למים

במדרש כתוב שביום השני לא נאמר כי טוב כיון שנעשה הבדלה ופירוד בין מים למים ומקום שנעשה פירוד לא נאמר כי טוב וקשה הרי גם ביום הרביעי נעשה הבדלה ופירוד בין האור לבין החושך שנאמר: ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך א"כ למה נאמר שם כי טוב ויש ליישב שאור וחושך זה דבר והיפוכו כי אין שניהם יכולים לדור ביחד והפרדתם הוא טוב אבל שני מושגים שדומים כמו בין מים למים צריכים לחיות באחדות ולכן הפירוד ביניהם לא טוב.

(מתוך מדבש)

בראשית ברא אלוקים

וברש"י הק' כתב א"ר יצחק לא היתה התורה צריכה להתחיל אלא מהחודש הזה לכם ראש חדשים שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל ומה טעם

א מעשה

לי קצרות להצטרף אליו בדרכו. יצאנו יחד באישון ליל לסמטאותיה החשוכות והקרירות של ירושלים."

"צעדנו ברחובות השקטים, הרבי ואני. אותה שעה נכונה לי לשמוע מפי הרבי שיחה שלמה ונוקבת על משמעותו של ערך הזמן'. נראה היה כי הרבי אינו שבע רצון מהעובדה שמעשיו נגלו לעיניי. הרי כפי שסוכם, לא אמור הייתי להיות נוכח באותה שעה בביתו. אולם הרבי, כדרכו בקודש, לא הצליף בי בלשונו, אלא בחר להעניק לי תוכחת מוסר מרומזת, בעקיפין.

"שקוע הייתי בדבריו של הרבי. לא שמתי לב כלל להיכן פנינו מועדות. צעדתי אחר הרבי והוא ניווט את דרכנו כמורה דרך אמון ומנוסה, כמי שנהירים לו שבילי ירושלים היטב. עלינו עליות, ירדנו רחובות, השתחלנו בסמטאות ושבילים עוקפים, חצינו כיכרות ומורדות עד שמצאנו את עצמנו אי-שם, בפניה כלשהי בשכונת מאה שערים."

"מה אומר לך, פנחס", עצר לרגע שמחה בהתרגשות, "ליד ירושלים הנני, מילדותי מכיר אני כל סמטה וכל נקיק בשכונת מאה שערים. את אותה גומחה אליה הגענו באותו ליל מסתורי לא הכרתי מעודי..."

יכול אתה לחשוב", הוסיף שמחה, "שהרבי מלומד היטב בדרכי רחובותיה של ירושלים, אלא שההיפך הגמור הוא הנכון. הרבי רחוק כמטחווי קשת מהתמצאות במסלולי הרחובות ושמותיהם. בעוד שישבילי דקיקעא' נהירים לו ללא קושי, הרי שישבילי דארעא', שמות הרחובות וכיוצא באלו, אינם תופסים שום מקום במוחו."

"נוכרתי פתאום במקרה אחר שחווייתי עם הרבי, וזה רק העצים את התדהמה שגאתה בי מרגע לרגע. זה היה בשנת תשי"ט, אז חווה הרבי התקף לב קשה. לאחר שהחל להחלים מחולשתו, פקדו עליו הרופאים לערוך מידי יום טיול יומי ברחובה של עיר, לנשום אוויר צח ולרענן את נשימתו"

"התלוויתי אל הרבי לא פעם ולא פעמיים באותה תקופה. היינו יוצאים מביתו לעבר

פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו. וצריך ביאור דהרי גם בס' בראשית ישנם כמה מצוות כגון מילה, פרו ורבו, וגיד הנשה.

ונראה ליישב דמשום זה דייק רש"י הק' והדגיש שנצטוו בה ישראל, דהיינו אחר שנכנסו תחת שם "ישראל" ומה שקבלו ע"י משה רבינו ע"ה דתורה צויה לנו משה מורשה וכו' דמצוות התורה מתייחס דוקא אחרי משה, ומצוות אלו שנוכרו בחומש בראשית לא משה ציום וגם נצטוו בהם קודם שנקראו "ישראל" ולכן לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם' שנתייבו בה ישראל דווקא. (שבט הלוי זצוק"ל)

בראשית

תורה שבכתב מתחיל באות ב תורה שבע"פ מתחיל באות מ-מאמית, וחז"ל ביומא י"ט ודברת במ - ולא בדברים בטלים, במ ר"ת בראשית מאמית.

בראשית ברא אלוקים

סופי תיבות אמת, ובמדרש (א-י) ר' יצחק פתח "ראש דברך אמת" ראש דברך - תחילת דברך אמת "בראשית ברא אלוקים, ס"ת אמ"ת, לרמו שבמתן תורה התחיל ה' באות א' אנכי ה' אלוקיך, בתורה שבע"פ התחיל באות מ' מאמתי קורין את שמע ובגמרא התחיל באות ת' תנא היאכא קאי, וזה רמז במדרש "ראש דברך אמת",

ובגמרא (שבת נה) חותמו של הקב"ה אמת, ומדוע דוקא אמת הוא חותמו? כי כל אחד עושה חותם שאי אפשר לזייף אותו, ואמת אי אפשר לזייף כי

אויף שבת

הרחבות הסמוכים אלפנדר, תחכמוני, והסמטאות המקיפות אותם. באחד הרבים, לאחר שהתרחקנו מרחק ניכר מביתו של הרבי, נזכר פתאום הרבי ששכח בבית דבר מה. ביקש ממני לחזור אל הבית ולהביא לו את החפץ המבוקש".

"רצתי כחץ מקשת אל הבית ומיהרתי לקחת את הדבר. שוב יצאתי אל הדרך בריצה מהירה. מתנשם ומתנשף הגעתי במרוצה לנקודה שבה נפרדתי מהרבי לפני דקות ספורות. לאחרתי, לא היה כל זכר במקום לדמותו של הרבי. הבטתי אנה ואנה בדאגה. מן הסתם, הרהרתי במהירות במוחי, הרבי נוכח כי מתעכב אני בדרכי, נמנה וגמר לשוב בעצמו אל הבית..."

"שוב נשאתי את רגלי כצבי מהיר חזרה אל הבית. בטוח ללא ספק שאפגוש את הרבי בביתו. כמה גדלה דאגתי שכנסתי אל הבית והרבי לא נראה במקום. יצאתי בלב חושש מביתו של הרבי. תחושת מועקה החלה לקנן בתוכי. מי יודע, אולי קרה משהו לא טוב לרבי?" "התחלתי לחפש ברחובות הסמוכים. לאחר דקות ארוכות של דאגה הבחנתי בדמותו המאירה של הרבי ניצבת מרחוק, אי-שם באחת הסמטאות בין 'כפר נחום' לרחוב 'פקיעין'."

"מה קרה לך? שאל אותי הרבי בדאגה כשהתקרבתי אליו, 'היכן היית זמן רב כל כך?', סיפרתי לרבי את כל מה שקרה. הסברתי שהייתי בטוח כי הרבי חזר לביתו לבדו ולכן חזרתי אל הבית. הרבי קטע אותי בדבריו ואמר לי בתמיהה: 'וכי העלית בדעתך שאני אשוב לביתי לבד, כלום נראה לך כי מתמצא אני בסמטאות העקלקלות האלו? מעולם איני עושה את דרכי לבדי לביתי!'"

"והמילים האלו, סיים שמחה, "הזדקרו במשנה תוקף לנגד עיני באותם רגעים, כשהרבי צועד בבטחה בין בתיה החשוכים של מאה שערים."

"אם עד לאותו רגע סבור הייתי לתומי כי הרבי פשוט אינו מתמצא ברחובות, כעת נוכחתי בהשתאות הולכת וגוברת כי הדברים אינם פשוטים כלל ועיקר. מסתבר שכאשר הרבי זקוק לדעת את דרכו לצורך קיום מצוה

לכן התחילה התורה באות ב' ואז הכל מ"ק אמת כנ"ל.

בראשית

בראשית ר"ת בקול תענה אמן יהא שמיה רבא (ר' ישראל אבוחצירא זצ"ל)

הגאון מוילנא כתב שכל התורה כולה מרומז בתיבת "בראשית" וראה זאת אדם אחד ואמר להגר"א: הנה נולד לו בן בכור אשר אני חייב לקיים מצות פדיון הבן, יראה לו רבינו איפה מרומז מצוה זו בתורת בראשית? ענה לו בראשית ר"ת בנך ראשון אחר שלושים יום תפדה.

בראשית ר"ת בשעת תפילה שים רעיוןך אל י (י-ה-ה)

עלומה באישון ליל, או אז מכיר הוא פתאום את הרחובות עוד יותר טוב ממני, יליד ירושלים שכמוני...

"הגענו אל היעד. ירדנו בזהירות מספר מדרגות צרות. החושך הלך והתעבה. נעצרנו ליד מחסן טחוב נטול חלונות. הרבי הקיש בדלת מספר נקישות. "מי שם?" החרידה את הדממה קריאה מחוספסת מתוך המחסן. הדלת נפתחה והשמייעה קול חריקה צורמנית. ענן של צחנת אימים קידם את פנינו. נכנסנו אל החדר. תחילה לא ניתן היה להבחין במאומה".

"אט אט הסתגלו עיני לאפלה הסמיכה. תמונת המצב החלה להתבהר והמחזה שנגלה לעיני, אין נאמר זאת? לא היה מרנין כלל וכלל, בלשון המעטה... על המיטה העלובה שרוע היה יהודי קשיש חסר בית. טיפוס שאנשים מהשורה מתקשים לעמוד בארבע אמותיו".

"כל גופו מכוסה היה פצעים עמוקים, שותתים דם. רפש וטינופת דבקו בבגדיו המלוכלכים. על רצפת החדר התגוללו גרוטאות בלתי מזוהות מדיפות צחנה איומה. אני עצמי לא יכולתי כמעט לעמוד בפני הריחות והמראות המזוויעים במקום".

"והרבי - כאילו לא חש במאומה. במסירות עד אין קץ ניגש אל המלאכה והחל לטפל באותו יהודי כאב רחום. החליף את בגדיו המלוכלכים, רחץ וניקה אותו כהוגן מכל הדם והמוגלה שדבקו בו. הלביש אותו בבגדים חדשים עד שהשיב אליו מעט צלם אנוש".

"לאחר מכן, שלף הרבי מצורו את קדירת תפוחי האדמה והחל להאכיל את החולה במסירות שלא ניתן להעלות על הדעת. שעה ארוכה ישבנו במחיצתו של אותו חולה מדוכא. דמותו הרחמימית של הרבי נראתה אז בעיני כדמותו של צדיק קדמון מדורות עברו, כאותם צדיקי עליון שנהגו לצאת באישון ליל לגמול חסד עם נזקקים מבלי שיראה אותם איש".

"הרי לך אחד מאותם מעמדים שזכיתי לראותם כמו עיני", סיים שמחה את סיפורו המפעים.

בראשית ברא

כל יהודי באשר הוא שם מבקש מה' על בני חיי ומזוני, כי זה דברים שצריכים בכל עת ובכל שעה וזה מרומז במילה ברא בנים - ברא, מלשון ברא מזכה אבא, זה בנים חיי - ברא מלשון בריאות הגוף והנפש, מזוני - מלשון בר, ויצברו בר, בר ולחם, זה תבואה שזה מזוני. (הר"ר ירחמיאל מפשיסחא)

נעשה אדם

בשמו של אדם הראשון מרומז שצריך לשמור רמ"ח "מצוות עשה" ושם"ה "מצוות לא תעשה" כי אדם ר"ת דרך מצוותיך ארוץ שיש לאדם לרוץ לקיים מצוות עשה, וכן אדם ר"ת אשמרה דרכי מחטא -

להשמר מלעבור על לא תעשה, ולכן אתם - בני", קרויים אדם, ואין עובדי כוכבים נקראים אדם, כי בגויים לא מקיים את מצוות עשה ול"ת, ולכן אין הם קרויים אדם, כי הר"ת לא שייך אצלם.

(ליקוטים)

וכל יצר מחשבות לבו רק רע... וינחם ה' כי עשה את האדם

במס' עירובין יג נמנו וגמרו נח לאדם שלא נברא משנברא, וידוע המהרש"א שמפרש שנמנו - ספרו את מצוות עשה ול"ת וראה שיש שלוש מאות ששים וחמש (שס"ה) לא תעשה שאדם יכול להשגל בהם ומצוות עשה יש רק מאתים ארבעים ושמונה (רמ"ח) מצוות שייכול לקיים וא"כ האדם קרוב לעונש יותר מלשכר, וע"כ אמרו שנח לו שלא נברא, ובאמת א"כ מדוע ברא ה' את האדם והיה לו להרבות מצוות עשה יותר ממצוות לא תעשה,

אלא שידוע שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, וממילא כל מצוות עשה שיעושה מתוך מחשבה טובה שלפני המעשה יש לו שכר כפול גם על המחשבה וגם על המעשה, וכל זה כאשר יש מחשבות טובות אבל כשיש מחשבות רעות אז נוח לאדם שלא נברא וזה ההמשך כאן בפסוק, וירא ה' כי רבה רעת האדם וכל יצר מחשבותו רק על כל היום - וינחם ה' כי עשה את האדם, כי אם אין מחשבות טובות שצרפם ה' למעשה א"כ נשאר קרוב לפסד ורחוק משכר ואז נוח לאדם שלא נברא משנברא.

(לקוטי בתר לקוטי)

ויהי כל ימי אדם - אשר חי התוספת מילים "אשר חי" כתוב רק אצל אדם הראשון וכן אצל אברהם אבינו כתוב התוספת "אשר חי"

והטעם כי באדם הראשון היה לו לחיות אלף שנים רק נתן לדוד שבעים שנה ולכן כתוב אשר חי, כי במציאות חי רק תשע מאות ושלושים אבל ימי חייו היו אלף שנים, וכן באברהם אבינו ימי חייו היו מאה ושמונים אבל במציאות חי רק מאה שבעים וחמש כי הקדים ה' פטירתו חמש שנים שלא יראה בן בנו עשו יוצא לתרבות רעה.

(ישועות יעקב)

וירא אלוקים את האור כי טוב ויבדל בשו"ע מובא שאין מברכין על האור של הבדלה אלא א"כ נהנה ממנו, ולפ"ז יש רמז כאן בפסוק שאחר שראה את "האור כי טוב" ונהנה ממנו אז "ויבדל" אפשר לברך עליו בהבדלה, ויבדל בגמטרי' 52 רמז לחמשים ושתיים פעמים במשך השנה שמבדילים במוצאי שבת בין אור לחושך וכו'

ויהי ערב ויהי בקר אם השישי - ויכולו השמים צריך להבין הרי זה שני פסוקים, הפסוק האחד נגמר במילים "יום השישי" ואח"כ מתחיל פסוק "ויכולו השמים", וא"כ מדוע בקידוש בליל שבת מתחילים במילים "יום השישי" שזה סוף הפסוק הקודם, ויש לתרץ כי רוצים לכונן שם ה' שזה ר"ת של המילים יום השישי ויכולו השמים (רבנו בחיי)

ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמותון וברש"י פי' שהנחש דחף את חוה עד שנגעה בעץ הדעת ואמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה, כי חוה אמרה לנחש "ולא תגעו בו", וקשה הרי ה' אמר ביום אכלך ממנו מות תמות והרי עדיין לא נגמר היום ומהיכא תיתי לומר שלא תמות באכילה, ויש לתרץ שחוה סברה שאיסור אכילה ונגיעה שווים ולכן אמר לחוה ממה נפשך אם האמת שימותו כיון שנגעה אז אם תאכל אין לה מה להפסיד כי כבר נתחייבה מיתה בנגיעה ולא מתים פעמיים ולכן אמר לשון כפול לא מות תמותון, ואם אין מיתה בנגיעה כך לא יהיה מיתה באכילה כי נגיעה ומיתה הם באותו דרגא.

(ישמח משה)

ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד הובא בספרים שהסיבה שה' קיבל את קרבן הבל כי הוא הביא מהמשובח, כבשים עם הצמר שלהם,

אם יזייף אז זה כבר לא אמת כי זה מזויף, עוד טעם שהתחיל התורה באות ב', כי אותיות הם כשמתחיל לספור מאות ב' אז כל ג' אותיות הם מספר קטן תשע כמו מספר קטן של אמת - 9, ב-ג-ד הם 9, ה-ו-ז הם 18, ח-ט-י הם 27, י-כ-ל הם 36, וכן כל כפל של 9 תמיד יהיה המספר קטן 9, ולכן חותמו של הקב"ה אמת כי תמיד ישאר מספר קטן 9 וכן ה' תמיד יישאר אמת אלוקי עולם מלכנו, לדור ודור הוא קיים ושמו קיים. משא"כ אם היתה התורה מתחלת באות א', אז יהיה תמיד המספר קטן של שקר שזה 6, א-ב-ג הם 6, ד-ה-ו הם 15, ז-ח-ט הם 24 מ"ק 6 וכן הלאה.

וזה סימן של מי שהביא בשמחה ובטוב לב, מושא"כ קין הביא מהגרוע פשתן וכו' וזה מראה שהביא שלא בשמחה וזה לא נחא בעיני ה' וכפי שכתוב בפסוק כאשר לא עבדת אל ה' בשמחה מרוב כל, ולכן לא קיבל ה' את קרבן קין, וא"כ יהיה הפירוש כאן בפסוק ואל קין ואל מנחתו לא שעה - ואם תשאל, למה? אמר הפסוק כי ויחר לקין מאוד שלא הביא בשמחה אלא בחרון אפו הביא, וכתוב בתהילים עבדו את ה' בשמחה. (בית יצחק)

ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד מכאן דרשו שישאל מונים היום אחר הלילה שעבר, אבל אומות העולם הלילה שייך ליום הקודם, ויש לפרש שאצל ישראל העיקר הוא עולם הבא אבל העולם הזה הוא רק דירת עראי ופרוודור להכנס לטרקלין ולכן סובלים צער ויסורים בעוה"ז שאינו עיקר כדי להגיע לעוה"ב שהוא העיקר ושם יהיה זך ונקי אחר שעבר מה שעבר בעוה"ז, מושא"כ האומות העולם, העיקר אצלם הוא עוה"ז ולכן לישראל בא קודם הלילה שרומז ליסורים ואח"כ יום שמרמז על עוה"ב מושא"כ לאומות מונים קודם היום כי העיקר אצלם עוה"ז ולאחריו החושך שיבא עליהם במיתתם.

ויש להקשות א"כ מדוע בקדשים - קרבנות הלילה הוא בא אחר היום לגבי אכילת יום ולילה?

ויש לתרץ כי קדשים מרמז על הצדיקים, ולהם יפה שעה אחת בעוה"ז שיכולים לקיים מצוות ומע"ט יותר מכל חיי העוה"ב מגודל החשק ואהבת המצוות ולכן בקדשים היום קודם ללילה. (הת"ם סופר)

האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל

לכאורה מה תירוצו זה שאשתו נתנה לו, ועוד מה מוסף המילים "מן העץ" די לומר היא נתנה לי ואוכל, ויש לתרץ שאדם הראשון טעה במילים שה' אמר ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו וחשב שאסור לקחת מהעץ ממש, אבל אחר שלוקט ע"י אחר או שנפל מעצמו מותר לקחת לאכול ממנו, ולכן אמר אדם, היא נתנה לי מהעץ, היא לקטה ולא אני, ואז אין איסור. (כרם שלמה)

דבר בעיתו

הכנה לשבת הוא בשנים מקרא ואחד תרגום

כאשר ביקר פעם הרבי ר' מרדכי'ע מנדבורנה בעיר חוסט בישיבתו של הגה"ק בעל ערוגת הבושם זי"ע, שאל את הבחורים אודות לימודיהם. כאשר נפגש עם בעל ערוגת הבושם, שאלו אם הוא מרוצה מבחורי ישיבתו, ענה לו הרבי ר' מרדכי'ע, אמנם נכון כי הבחורים מופלגים בתורה, אך נראה לי כי יש ביניהם כאלה שאינם בכלל יראי ד', ופני הערוגת הבושם נתחוויר לשמוע מפי אותו צדיק כדברים האלה.

שאל הערוגת הבושם מדוע יגיד הרבי כן, ענהו הרבי ר' מרדכי'ע, כי ראיתי ביניהם כמה שאינם מעבירים את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. חקר הערוגת הבושם אם אמת הדבר, ואכן נתברר לו כי כן הוא, שישנם בין בחורי ישיבתו שאינם מעבירים הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום מחמת היותם טרודים בהכנותיהם לבחינה שערך להם תמיד ביום שישי.

מאז והלאה התחיל הערוגת הבושם' להשגיח שתלמידיו יעבירו הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום.

כן היו צדיקים שדרשו מתלמידיהם שילמדו חומש ורש"י בכל שבוע וכתב בספר דברי יצחק (אות ג'), ששמע בשם הגה"ק רבי שר שלום זללה"ה מבעלזא, שמי שלומד וגומר בכל שבוע ושבוע פירוש רש"י על התורה, אזי הוא מובטח שבעלמא דקשט יהיה על כל פנים במתיבתא דרש"י ז"ל, הגם שיש מתיבתות עליונים יותר גבוהים, על כל פנים לא יהיה נדחה ממתבתא

דרש"י ז"ל.

ידוע מבחור משיבת פרעשבורג שלא מצא מנוח לנפשו, אחרי התאונה בה נהרגו ג' בחורים כשנסעו למירון, ולאחר זמן בא אחד ההרוגים אליו בחלום, ואמר לו שהוא יושב בהיכלו של רש"י כי למד בכל שבוע חומש ורש"י.

יהא רעוא קמיה דתשרי על עמי

כמו שאמרו דתשרי הכוונה על חודש תשרי שזה יהיה שריו על העם. ותשרי מלשון שרי ואסיר, כמו מתיר אסורים, יכולים לפתוח כל המוחיצות ולפתוח כל הקשיים.

בספר יערי קינו כותב הנביא אומר מכף רגל ועד ראש אין בי מתום, ידוע דשמיני עצרת נקרא "רגל" בפני עצמו, והנה הנביא אומר ש"מכף רגל" משמיני עצרת עד "ראש" הכוונה לראש השנה. אין רואים אותו בהתעוררות כל כך. הוא רק מופיע מראש השנה עד עצרת, על כן צריכים ליזהר להישמר גם להופיע בכל השנה בבית המדרש ולעשות מעשים הגונים כל הזמן. יזכר לך עתה אתמול מה שדברת, תזכור מה שדברת אתמול הבטחת הבטחות בימים נוראים אל תשכח.

והמליץ הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע בפסוק (שתולים בבית ד' בחצרות אלו קינו יפריחו, שתולים בבית ד" כשאני בבית ד' אני שב בתשובה, אבל "בחצרות" כשאני יוצא לחצרות אז "אלוקינו יפריחו" כל הגעטליקייט פורה. לדעת אפילו בימים אלו של אחרי ה"ימים נוראים", צריכים להיזהר שלא יפריח כל הקבלות טובות.

ארורה האדמה בעבורך

צריך להבין מה חטאה האדמה, ומדוע נתקללה עכשיו אחר חטאו של אדם, אמנם הארץ חטאה כשה' ציוה לה תוצא הארץ עץ פרי - שיהיה טעם העץ כטעם הפרי ואז שיתנה האדמה כמ"ש ותוצא הארץ עץ עושה פרי ולא עץ פרי, ואין טעם העץ כטעם הפרי, ובאמת קשה מדוע עשתה כן הרי אין לה יצר הרע כמו לאדם,

ויש לתרץ, כי האדמה התבוננה ואמרה הנה האדם יציר כפיו של ה', ונשמתו חלק אלוקי ממעל ואם ח"ו יחטא שוא לא יעלה לו תשובה כי אין לו שום פתרון פה מדוע חטא, על כן שיתנה האדמה את צווי ה' כדי שיהיה תירוץ לאדם היות שנברא מן האדמה והאדמה שיתנה צווי ה' לכן גם הוא נכשל ושינה מצווי ה', א"כ כוונתה היה לטובת האדם ולכן לא נענשה מיד, אבל אחר שחטא אדם ועבר על צווי ה' ונענש נענשה גם היא. (מפרשים)

ויהי הבל רועה צאן

ידוע מה שאמרו חז"ל במס' מגילה, כל מקום שנאמר "ויהי" זה לשון צער, וכל מקום שנאמר "והיה" לשון שמחה, ולפי"ז מה שכתוב כאן ויהי הבל רועה צאן שהיה להבל צער שכל היום עסוק עם הצאן ולא יכול לעבוד את ה' ולעסוק בתורה ומצוות כל היום אבל קין "היה" עובד אדמה לא די שעבד כל היום, היה עוד גם שמוח מהמקצוע הזה ולא הצטער כלל שאינו פנוי לעבודת ה'. (הצדיק מרוזין זי"ע)

וינחם ה' כי עשה...

אמר כ"ק ה"אמרי אמת" מגור זי"ע דכתיב וינחם ד' כי עשה את האדם ויתעצב אל לבו (בראשית ו, ו) דלכאורה יש לדייק וכי שייך עצבות כלפי מעלה חלילה, אלא ויתעצב אל לבו קאי על כי עשה את האדם בארץ, והיינו שהכניס ד' יתברך באנשי דור המבול עצבות, דידוע מהאר"י ז"ל שעל ידי שמחה יכולים להגיע לכל המדרגות, וכאשר האדם שרוי בשמחה אין דינים יכולים לשרות עליו, והנה דור המבול היה להם כל טוב כדאיתא (סנהדרין קח:), וממילא היו בשמחה היה קשה להענישם, לכן הכניס ד' יתברך בהם עצבות בלבם ואז הדינים יכלו לשלוט עליהם [ה"בית ישראל" זי"ע אמר על מאמר זה שמצוה לפרסמו].

מזל טבא וגדיא יאה

מעומקא דליבא

שלוחות בזה למגיד שיעור החשוב

הרב מרדכי קריצלר שליט"א

לרגל השמחה במעונו בלידת הנכדה

יהא רעוא שיזכה לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו לאורך ימים ושנים טובות, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכ"ר

ה'תשס"ח א' ח' אלול ה'תשס"ח

כסא דנחמתיא

נשגר בזה למנכ"ל הדגול ומייסד הת"ת,

ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, מקים עולה של תורה, מקדיש כל כחו ומרצו לרווחת התלמידים ומחנכיהם, ימים ולילות פועל ללא לאות להגדיל תורה ולהאדירה, איש המעש והחסד

הרה"ח ר' בן ציון דייטש שליט"א

על השבר הגדול בפטירת אמו, האשה החשובה והצדקנית, העמידה דורות ישרים מבורכים הולכים בדרך ה' ותורתו

מרת ברכה איטה דייטש ע"ה

תנחומינו הכנים, המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולכם, אך ששון ושמחה ישרה תמיד במעונכם.

ועד החינוך ההנהלה צוות המחנכים

הכל יודוך - בשבת בראשית

מדוע אומרים בשבת הכל יודוך?

איתא בילקוט ראובני בפרשתנו בשבת שאחר הבריאה קרא ה' למלאכים ומינה אותם על העולם ואז אמרו כולם הכל יודוך ולכן אומרים אותו בשבת, וההסבר לפי מה שנאמר בסנהדרין ל"ז על הפסוק מכנף הארץ זמירות שמענו, אין בני ארץ ישראל אומרים קדושה זו אלא בשבת דכתיב שש כנפים לאחד וכל כנף אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול וכשמגיע שבת אומרים המלאכים לפני ה':

רבש"ע אין לנו עוד כנף לומר שירה בשבת ועונה להם ה' יש לו כנף אחד שאומר לפני שירה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו, בנ"י, ואיתא במדרש שהמלאכים נבראו ביום שני וא"כ בשבת שאחר הבריאה, למלאכים יש עוד כנף אחד מהששה שעדיין לא אמר שירה ויכול לומר שירה בשבת ורק לאחר כן ביום א' התחיל הסדר של שירת המלאכים ששה ימים, וא"כ בשבת ראשונה אמרו כולם יחד שירה וזהו הכל יודוך גם המלאכים וגם ישראל. (סמיכת חכמים)

מזל טבא וגדיא יאה

מעומקא דליבא

שלוחות בזה למפקח החשוב

הרב משה ניילינגר שליט"א

לרגל השמחה במעונו בלידת הנכדה

יהא רעוא שיזכה לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו לאורך ימים ושנים טובות, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכ"ר

ה'תשס"ח א' ח' אלול ה'תשס"ח